

I. Franko and "Palm branches" A. Krymskiy such is. They have become a real model and a new word in the realm of love poetry, decadent sensuality is only clarified and marked their irresistible spirit of the time.

Key words: *decadence; decadent sensuality; crisis; updates; aesthetics.*

УДК 821.161.2

О. В. Сазонова, канд. філол. наук, доцент,
Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів;

Н. І. Янкова, канд. філол. наук, доцент,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ІДЕЙНО-ЕСТЕТИЧНІ КООРДИНАТИ ХУДОЖНЬОГО СВІТУ ПРИТЧ ІВАНА ФРАНКА

Розглянуто питання про реалізацію художніх можливостей притчі у творчості І. Франка, зокрема в контексті трансформації цього жанру в літературі кінця XIX – початку XX ст. Основна увага зосереджується на окресленні специфіки притчі у творчому доробку І. Франка. З'ясовано, що вона представлена як цілісна система з розмаїттям художніх елементів – порівняння, алегорії, символи, інакомовлення тощо. Наголошується, що пошуки принципово нових естетичних ідей у літературі викликали зацікавлення індійською філософією, відтак розширився духовний простір митців того часу, що спричинило й появу творів І. Франка релігійно-філософського змісту. Зауважено, що письменник об'єднав поетику й естетику індійського Сходу з давньоруським оповідним мистецтвом та народними уявленнями про світобудову. Спостережена інтерпретація запозичених канонічних християнських сюжетів, які іноді мають іронічні кінцівки, притаманні фольклорним притчам. Закцентовано, що загалом притчі зберігають головні ознаки, притаманні цьому жанру – іронію, парадокс, несподіваність кінцівки, тяглість до філософських узагальнень.

Ключові слова: *І. Франко; притча; канон; християнські сюжети; буддистська та індуїстська естетика; поетика; тропіка.*

Трагування чималої спадщини І. Франка як невичерпного джерела оригінальних ідей, що багато в чому випередили свій час, стало звичним у вітчизняному літературознавстві. Актуальність обраної теми зумовлена низкою особливостей розвитку сучасного літературного процесу, що перегукується з тенденці-

ями в літературі кінця XIX ст. Митці означеного періоду перебували у стадії пошуку власного національного шляху, водночас активно переймали та обирали систему європейських цінностей.

Важливо, що тогочася позначене також історико-культурними й релігійно-філософськими зацікавленнями письменників Індією. Активно тривають дискусії між західниками та слов'янофілами, прихильники як однієї, так й іншої позиції закликають визначити шляхи подальшого розвитку держави. І саме в цей час відбувається знайомство українців із пам'ятками індійської літератури та з життям Індії завдяки працям, що надходили з Візантії та балканських країн. Цей феномен займав чільне місце у творах Лесі Українки та Івана Франка. По суті, це був також період встановлення безпосередніх українсько-індійських наукових і культурних відносин. Відомо, що після не зовсім вдалої зустрічі Я. Попова зі Свами Вівеканандою, генерал активно вивчав індійську філософію й релігію, мандрував Індією. Повернувшись до Сосниці, він переклав праці індійського мислителя, скориставшись англomовним зразком Йогасутра Патанджалі. У 1906–1914 рр. опубліковано його переклади – "Практичну Веданту", "Карма-йогу", "Бхагаті-йогу", "Джаяна-йогу", "Раджа-йогу". 1893 р. епідеміолога В. Хавкіна, співробітника Інституту Пастера в Парижі, призначено державним бактеріологом Індії. Із 1897 р. разом із колегами, Д. Заболотним і В. Високовичем, він боровся з епідемією чуми у східній державі, урешті, М. Ганді високо оцінив їхню сумлінну працю. Мабуть, твердження академіка О. Білецького: "Щодо індіаністики українська культура була *tabula rasa*, і ті поодинокі вчені, які приділяли серед інших занять деяку увагу санскриту, не могли змінити загального становища. Піонером в даній галузі [...] був [...] Іван Франко" [1, с. 496], – потребує уточнення. Погоджуємося з І. Папушею, що, кажучи про розвиток індології на території України, варто вести мову про існуючі центри науки та освіти – Харків, Київ, Одесу та Львів, де проводилися відповідні дослідження. Науковець запропонував короткий бібліографічний огляд історії української індології XIX–XX ст. від часу її виникнення до сьогодення, увів до широкого наукового обігу персоналії, чії праці мають дотичність до орієнталістики. Наведемо

прізвища лише тих, хто вплинув на коло зацікавлень І. Франка, наприклад, науковий керівник і товариш Ватрослав Ягич, консультант із питань орієнталістики Михайло Драгоманов, магістр із порівняльного мовознавства й санскриту Дмитро Овсянико-Куликовський (одна з праць відомого індолога є в особистій бібліотеці І. Франка). Були й ті, хто, імовірно, міг вплинути на орієнтальні погляди І. Франка: І. Ризький, П. Гулак-Артемівський, Михайло Максимович, Бенгард Дорн, Михайло Лунін, Ізмаїл Срезневський, Микола Костомаров, Олександр Рославський-Петровський, Олександр Потебня, Михайло Петров, Микола Сумцов, Павло Ріттер та ін. [12].

Крім того, на зламі століть у літературі відбулася трансформація жанрів. На зміну великим формам прийшли малі. Провідне становище в українській літературі малих жанрів відбилося на творчості І. Франка. Зміни світоглядних позицій і духовне життя нації вимагали від письменника нових способів їхнього вираження у творчості. Одним із таких способів стало його звернення до жанру притчі. Варто наголосити, що сучасні письменники також використовують різні прийоми і форми притчево-інакомовного, міфо-символічного відображення світу й людини, що стає предметом літературознавчих досліджень.

Ідейно-естетичні функції жанру притчі й елементи її поезики є складною, іноді малодослідженою проблемою. Нагальна необхідність вивчення функцій притчі пов'язана з широким і різноманітним використанням поезики цього жанру. Письменники долучалися до його поширення і розвитку, зокрема: Григорій Сковорода (за Ю. Клим'юком, "Лев і Мавпи", "Щука і Рак", "Бджола і Шершень", "Стара і Гончар", "Соловей, Жайворонок і Дрізд" [9, с. 46]), Тарас Шевченко ("Притча про блудного сина"), Пантелеймон Куліш ("Дума", "Старець", "Неньчина пісня"), Юрій Федькович ("Нива", "Дикі думи", "Думи мої, діти мої"), Михайло Старицький ("На новий рік", "Нива"), Павло Грабовський ("До сестри"), Леся Українка ("У пущі"), І. Липа ("У невідому путь", "Так минали століття", "Де ж сонце?", "Діти од сонця", "Дух Всесвіту"), Іван Франко ("Дума про Наума Везумовича", "Притча про терен").

Питаннями теорії становлення притчі та її розмаїтих форм цікавилися віддавна і донині вітчизняні науковці, а саме: Памва Беринда, І. Срезневський, О. Потебня, С. Добротворський, М. Грушевський, С. Єфремов, В. Кречотень, Є. Ромодановський, М. Прокоф'єв, Ю. Клим'юк, І. Бетко, Л. Тарнашинська, Г. Островська й ін. Переважно автори літературознавчих досліджень обмежують межі розвідок певним періодом процесу літературного розвитку, іноді використовують для підтвердження висунутих гіпотетичних думок матеріали для вивчення спадщини тієї чи іншої національної літератури: А. Бочаров "Литература и время" (1988), М. Ильина "Структурно-семантические и композиционные особенности текста притчи (на материале американской литературы XVII–XX вв." (автореф. дис., 1984), О. Товстенко "Идейно-художественные особенности современной притчи (на материале западно-европейской прозы" (автореф. дис., 1989), О. Колодій ("Притча і притчевість в українській літературі 70–80-х рр. ХХ століття" (автореф. дис., 2000). Окремі аспекти притчі та притчевості опрацьовують О. Бульвінська (""Ти бачиш, хід віків – то наче притча..." Жанр філософської притчі в творчості Річарда Баха і Пауло Коельо (2004)), Ю. Григорчук ("Ознаки притчевості в повісті Віри Вовк "Каравела": їх авторське осмислення та художнє втілення" (2014)), Т. Михед ("Притча як принцип організації романтичного наративу" (2005)), О. Ставнича ("Епістемологічний аспект романів-притч Г. Тарасюк"), Л. Тарнашинська ("Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології" (2008)). Ю. Веремчук у дисертаційному дослідженні "П'єса-притча. Генеза. Поетика" (2005) спробувала заповнити існуючу прогалину, з'ясувавши питання генези та еволюції жанру п'єси-притчі як цілісного явища та своєрідності її поетики, характерної для драматургії ХХ ст. [3]. Заслуговує на увагу й дисертаційна робота С. Демченко "Притча у давній українській літературі: еволюція жанру" (2004). Авторка наголошує, що відповідно до заявленої теми, у ході проведеного дослідження з'ясувала стан розробки проблеми притчі в українській і світовій літературах взагалі й у давній літературі зокрема, застосувавши комплексний аналіз твору; виявила історичні зміни у притчі як жанрі і як художньо-

му засобі від давнини до XIX ст.; встановила самобутність та особливості використання запозичених і мандрівних сюжетів притч у творах національної літератури зазначеного періоду; охарактеризувала основні способи нової інтерпретації усталених біблійних притч у давній українській літературі філософами, священиками, вітчизняними письменниками; простежила історичні зміни притчі за період від давнини до XIX ст. [6, с. 4]. І. Богачевська проаналізувала притчу в межах лінгвістичного релігієзнавства порівняно з наратологічними методами дослідження притчі як літературного жанру. Дослідниця у статті зауважила, що "в українському літературознавстві відсутнє всебічне висвітлення питань про походження, особливості історичних змін, своєрідність тематико-проблематичних горизонтів української притчі" [2, с. 3].

Розгляду жанру притчі як одного зі способів втілення духовних пошуків і світогляду І. Франка, на нашу думку, було приділено достатньо уваги. Проте це питання ставилося дослідниками-франкознавцями виключно у зв'язку з масштабними проблемами. Естетичні аспекти в численних дослідженнях знайшли лише епізодичне висвітлення. Ще 1950 р. у кандидатській дисертації О. Мороза "Мій Ізмарagd" Івана Франка", по суті, уперше в українському літературознавстві співвіднесені вірші збірки з давньоруськими текстами. А. Каспрук, розлого вивчаючи жанр притчі в поезії І. Франка, констатував, "що і в сучасній українській поезії притча існує і розвивається в основному у межах тих жанрових різновидів, які започаткував і ствердив І. Франко" [8, с. 39]. У сучасному франкознавстві безпосередньо зміні біблійного матеріалу у творчості І. Франка присвячені дослідження В. Антофійчука, Л. Боднар, Ю. Клим'юка, Я. Мельник, Л. Роман та ін.

К. Чегаринська, не аналізуючи детально притчі Івана Франка, розглядає питання про те, які традиції митця в розробці цього жанру були запозичені поетами 60–80-х рр. XX ст. (І. Драчем, В. Коржем, В. Коломійцем, Б. Олійником, М. Луківим) і виявляє їх новаторство [16]. У монографії "Modus orientalis: Індійська література в рецепції Івана Франка" І. Папуша порушив проблему присутності індійських філософських тем у творчості Івана Франка. Дослідник виявив особливості Франкових перекладів із дав-

ньоіндійської літератури й ретельно проаналізував основні форми її рецепції у спадщині митця. Проте, вважаємо цілком слушним твердження О. Ставничої, що "поліваріативність трактувань (залежно від підходів, методів аналізу, ракурсу висвітлення обраного матеріалу), широта притчевої проблематики, а також періодична реактуалізація жанру в змінних соціокультурних координатах (а відтак і наповнення його новими відтінками сенсу), зумовлює наявність майже невичерпного проблемного поля" [13]. Тим паче, як переконливо заявляє Л. Тарнашинська, "крізь призму "старих" філософських проблем можна вияскравити новітні, які постали перед цивілізацією на початку ХХІ ст." [14, с. 17].

Мета статті – виявити специфіку творчої трансформації притчі як одного із способів авторського потрактування традиційних ознак жанру у процесі втілення художнього задуму. Відповідно, завданням є вивчення елементів поетики франківської притчі з урахуванням естетичних ідей індійського Сходу, їхнього наповнення релігійно-філософським змістом. Відтак акцентується увага на формах і прийомах умовності, на їхніх функціях та ідейно-естетичному змісті твору.

У 1898 р. виходить у світ одна з найцікавіших збірок І. Франка – "Мій Ізмарагд". Соціальний зміст, який актуалізує людські переживання, пригоди і страждання, є "ізмарагдом" Франкових притч. У вступному слові автор зауважив: "В поетичній формі я бажав подати сучасному руському читачеві ряд оповідань, притч, рефлексій і інших проявів чуття та фантазій, котрих теми черпані з різних джерел, домашніх і чужих, східних і західних, та котрі, проте, в'язались би в одну органічну цілість не якоюсь одною тенденцією, не одною догмою релігійною чи естетичною, а тільки спільним діапазоном морального чуття і темпераменту, через який пройшли, поки вилились в ту форму" [15, с. 179]. Микола Євшан, потрактовуючи наведені слова, хоча із патетикою та пієтетом, однак слушно запевняє, що "тут показав Франко, як переріс самого себе і сучасне покоління, як далеко зайшов наперед і відбився в результаті від суєти сучасного життя, від того гамору, яким жили і живуть партії, гуртки і окремі люди" [7, с. 38].

У нашому дослідженні не беремося виявляти усі відомі на сьогодні тлумачення дефініції "притча". Більшість учених до малих епічних жанрів відносять новели, оповідання, казки, байки, апологи, притчі, нариси, есе [5, с. 123]. С. Демченко зауважила, що віддавна зовсім різні твори кваліфікувалися як жанр притчі. Досі проблемним залишається чітке розмежування понять "притча як художній засіб", "притча як прийом", "притча як жанр" [6]. Помежів'я століть знаменне початком розмиття чітких жанрових і родових меж, а також появою низки "проміжних" або "синтетичних" жанрів, що містять ознаки багатьох різновидів. Це позначилося й на жанрі притчі, що активно відроджувався в кінці XIX ст., оскільки зацікавленість перейшла із побутописма на показ внутрішніх процесів духовного життя людини, на авторське узагальнене осмислення дійсності. Відтоді жанровий канон притчі зазнає суттєвих трансформацій. Адже, поперше, синтетичність авторських новотворів за своїм загальним виглядом лише віддалено нагадує власне притчу, невеличку алегоричну оповідь із моралізаторською кінцівкою, по-друге, поняття дидактики втрачає актуальність як тенденційне, моралізаторське, напучувальне, тобто тоталітарне. Жанр, який за інерцією називають дидактичним, перестає бути таким. Притча, як і будь-який тип тексту, має певні часові межі, яким притаманні структурно-композиційні і стилістичні особливості текстів цього періоду. У перекладі з грецької мови "притча" – це "йти пліч-о-пліч", себто притча пліч-о-пліч ставить відоме з невідомим. Адже притча дозволяє зрівняти відому істину з невідомою. Істини в притчах подавалися у символах, образах та алегоріях.

Згідно з авторським трактуванням (О. Галич, В. Назарець і Є. Васильєв) у підручнику з теорії літератури, з-поміж епічних жанрів виокремлено великі (роман, епопея, іноді роман-епопея), середні (повість) і малі (новела, оповідання, есе, нарис, фейлетон, памфлет, міф, легенда, притча, казка) [4, с. 261]. Цікавим, на нашу думку, є спостереження С. Ленської, що "малі епічні жанри набувають особливого "попиту" в ситуаціях духовної кризи, на розломах історико-літературних циклів або періодів, епох. У часи, коли руйнуються й піддаються сумніву соціальні, ідеологічні, художні стереотипи, міфологеми, табу і кліше, ці

жанри залишаються чи не єдиними, що мають здатність на основі найперших, ледве вловимих і невідомих досі колізій відтворити нову концепцію особистості" [10, с. 7]. Ця ж дослідниця в іншій своїй статті слушно зауважує, що "у процесі історичного розвитку жанр ніколи не повторюється: актуалізуючись, він завжди стає суголосним своєму часові, соціо-культурному контекстові" [11, с. 112].

Творчість І. Франка нерозривно пов'язана із загальноєвропейськими процесами, тому не варто досліджувати його спадщину виключно в українських межах. Насамперед через універсальність, адже у притчі відбилися уявлення про ідеали (істина, добро, краса), вивірені моральні настанови, думки або прагнення, ставлення до навколишнього середовища та оточення. Усе це було вироблено на основі спільного для етносу практичного досвіду, з урахуванням відповідних порад щодо його використання. Композиційно Франкові притчі вирізняються різноманітністю: є лаконічні, прозорі за смисловим наповненням, трапляються більш поширені за змістом і складні за структурою й тлумаченням. Спробуємо класифікувати притчі митця. Оскільки у притчах письменника домінує алегоричність, то кваліфікуємо їх як "алегоричні притчі": у них автор намагається вирішити соціальні проблеми кінця XIX ст. Проте є такі, для яких характерний параболічний розвиток думки: у них актуалізовані вічні теми. Трапляються також біблійні притчі: у їхній основі лежать християнські сюжети, що охоплюють узагальнено-умовний погляд на світ. І. Франка не цікавить побут, буденщина, навпаки, коло його зацікавлень – загальнолюдські цінності (любов, життя, смерть, душа). Однак, вважаємо, що практично в усіх жанрових різновидах франківської притчі основну увагу зафіксовано на тлумаченні морального задуму, покладеного в основу творів, сюжет при цьому свідомо відсувається на другий план, хоча його стислість не впливає на насиченість текстів художніми образами. Автор віддав шану біблійним притчам, проте релігійне світосприйняття стало лише базою "притчеобразності" мислення письменника. Для І. Франка духовний світ людини був завжди найбільшою цінністю, свої філософські погляди він виклав у працях "Думки про еволюцію в історії людства", "Що

таке прогрес?" тощо, де розмірковує про пізнання світу через духовне усвідомлення, зауважував, що розгадати "тайни життя" можливо завдяки розумінню законів розвитку через відчуття та досвід. Певно, тому він переказує притчі простою, дохідливою мовою, розраховуючи донести їх смисл як до інтелектуального читача, так і до малоосвічених верств населення. Слушним є зауваження К. Чегаринської, що Іван Франко, "використовуючи у своїх притчах біблійні сюжети й матеріали, узяті зі старовинних джерел різних народів, по-своєму осмислює їх і трансформує на рідний український ґрунт, пристосовуючи до важливих проблем своєї епохи. Це "Притча про захланність", "Притча про сіяння слова Божого", "Притча про життя" [16].

Нині існує кілька підходів до понять "Схід" і "Захід", а саме: географічний, політичний, світоглядний, культурологічний. В основному їх розуміють як символи, що ототожені з відмінностями в осмисленні оточуючого світу та його взаємозв'язків (смислу життя, смерті, справедливості, долі, місця жінки, чоловіка, суть праці й дозвілля тощо). Тобто наявні значні за обсягом культурно-цивілізаційні кліше. Крім того, за часів І. Франка Схід означав в основному Близький Схід, що охоплював переважно арабістику, тюркологію, іраністику та семітологію, іноді індуїзм. Слід нагадати, що інтерес до Сходу – одна з рис російського романтизму. Для українських авторів східна тематика стала переважно формальною зміною звичних інтер'єрів, пейзажів на екзотичні.

Із-поміж вітчизняних інтелектуалів популярності набув буддизм, що відповідав духовним пошукам тогочася, а це призвело до актуалізації в літературі тем про очікування пророка, поводиря, ватажка. Однак доречніше говорити про відмінності між духовними ідеалами українців та індуїстів. По суті, у "Притчі про життя" І. Франко протиставив християнське вчення індійським релігіям. Письменник намагається надати відтінку обоженню тлумаченню істини нібито в контексті буддизму. Вважаємо, що автор виявив шанобу Індії як країні-мрії, втіленню раю на Землі.

Варто нагадати, що в той період українці знаходилися в стадії пошуку власного національного шляху, водночас активно знайомилися та переймали системи європейських і східних естетико-етичних цінностей. Алегоричній притчі характерна складна стру-

ктура та глибинний зміст. Дія в ній логічно й композиційно у сконцентрованому вигляді ілюструє морально-філософські ідеї. Фабульна частина викладається за всіма ознаками оповіді. Тлумачення алегорії автор доручає Будді. Він розшифрував репрезентовану історію так: чоловік уособлює кожного із нас, чие життя наповнене щоденними турботами і випробуваннями. Голодний лев – це смерть, дракон на дні – забуття, чорна й біла миша – день і ніч, гадюка – наше тіло, "слабе і хоре, що нам в кожній хвилі назавсіди відмовить може служби". Урятувати нас здатна лише сила душі та підтримка близьких:

Се чиста розкіш братньої любові,
Се той чудовий мід, якого крапля
Розширює життя людське в безмір.

Підносить душу понад всю тривогу [15, с. 209].

Зрозуміло, що роздуми святого – це також умовність, бо легендарний Будда говорить про звичні речі з пафосом. Витлумачивши алегоричних лева, змію, берізку й інше, письменник проголошує ліричний монолог про мед – алегорію любові до людей. Промова виголошена як поетичний заклик, цілком у дусі громадянської лірики. Патетичне мовлення сповнене пафосу та пристрасті, піднесеності, хвилювання. Прикметно, що з позицій філософії буддизму думки автора альтруїстичні та занадто земні, хоча й не позбавлені щирого оптимізму. У "Притчі про життя" представлені дві сили, що, на думку І. Франка, притаманні людині, – дух і матерія, ідеали й реальність. Вони символічно втілені в образах чоловіка, що потрапив до балки, чорної та білої миші, голодного лева, дракона, гадюки, берізки й солодкого меду. І. Франко висловив думки, що вражають нас своєю глибиною:

[...] лиш в тому, що серце ваше чує,
Чим груди повні, чим душа живе,
У розкоші любові і бажання,
В братерстві, у надії, у змаганні
До вищих, чистих цілей є ваш рай [15, с. 210].

Структура тексту має дві складові: розповідь і настанову. Фабула притчі підпорядкована дидактичній меті. За алегоричністю вона наближена до байки, але тут спостерігаємо стислість і влучність викладу. В основу оповіді покладено порівняння з особливим символічним значенням. Композиція притчі має два обов'язкових елементи: алегорична оповідь із прихованим символічним значенням і художня ідея, що виявляється через розкриття смислу, закладеного в оповіді. Ідея твору чітко формулюється в останніх рядках твору.

Загалом, притчі допомагали І. Франку висловити філософські судження про "вічні" питання морального кодексу, про актуальні справи, про суспільну та громадянську поведінку людини того часу. У притчах митець втілює і свої естетичні переконання й моральні принципи.

Отже, ХІХ ст. ознаменувалося "реінкарнацією" притчі, поштовх до якої дала східна притчева традиція, що, у свою чергу, зумовило своєрідну гуманітарну дискусію культурних кодів. У притчах ідеться про "вічні" проблеми, про людські вади і прояви моральних чеснот. Етичні проблеми розглядаються у творах закодовано, на них немає готової відповіді, її треба знайти, а для цього вступити в діалог з автором. Притчі І. Франка, як правило, мають самостійне смислове навантаження і, водночас, спонукають читача до заглиблення в міжкультурний контекст. Переконані, що завдяки гнучкості жанрової структури, притчі зберегли основні обов'язкові елементи, хоча й зазнали оновлення в індивідуальній інтерпретації їх митцем. Незважаючи на всі відмінності трактування жанру, дві риси незмінно притаманні притчам: алегоричність і повчальність. В алегорії виокремлюємо кілька рівнів смислу. Перший рівень, текстовий, складає сюжет. Другий, прихований, будується на символічних значеннях, його зміст часто виноситься як заключне міркування. Притчеві твори провокують читача до пошуку зв'язку між іншими текстами, а також народжують уявлення про цілісне внутрішнє життя людини. У притчах відсутній чіткий сюжетний рух, зміст передається в основному через діалог героїв або внутрішнє мовлення. Час і місце дії в притчі не конкретизовані. Кожна притча несе в собі глибокий

сенс, але пряме повчання в ній відсутнє. Персонажі показані лише через вчинки, вони не змальовані детально; не відображені характери; увага автора сконцентрована на одній ситуації; вибір персонажів заснований на порівнянні чи антитезі.

Кінець XIX – початок XX ст. знаменується спалахом зацікавлення до Індії, обумовленого як духовними пошуками, так і пошуками принципово нових ідей у літературі. Це відбилося у творах релігійно-філософського змісту І. Франка, для якого індійська філософія була вдалою основою для розгортання творчих пошуків. Образ Будди – найдавніший із усіх індійських образів в українській літературі; першим твором, пов'язаним із ним, була "Повість про Варлаама і Іоасафа", до якої звертався І. Франко. Незважаючи на загальну духовну спрямованість, буддистська тема зафіксувала швидше відмінність, а не спільність українських та індійських духовних ідеалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецький О. І. Франко й індійська література / О. Білецький // Слово про великого Каменяря: збірник статей до 100-ліття з дня народження Івана Франка : у 2 т. – К. : Державне вид-во худ. літ-ри, 1956. – Т. 1. – С. 491–511.
2. Богачевська І. Притча як об'єкт релігієзнавчого дослідження / І. Богачевська // Вісн. Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2011. – Вип. 59. – С. 3–8.
3. Веремчук Ю. П'єса-притча. Генеза. Поетика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.01.06 / Ю. Веремчук. – К., 2005.
4. Галич О. Теорія літератури : підручник / О. Галич, В. Назарець, Є. Василюв ; за ред. О. Галича. – К. : Либідь, 2001.
5. Давыдова Т. Теория литературы : учеб. пособие / Т. Давыдова, В. Прохин. – М. : Логос, 2003.
6. Демченко С. Притча у давній українській літературі: еволюція жанру : дис ... канд. філол. наук : 10.01.01 / С. Демченко. – Кривий Ріг, 2004.
7. Євшан М. Іван Франко (нарис його літературної діяльності) / М. Євшан // Сучасність. – № 6 (78). – Червень. – 1967. – С. 35–45.
8. Каспрук А. Жанр притчі в поезії Івана Франка / А. Каспрук // Укр. мова і літ. в школі. – 1978. – № 8. – С. 28–39.
9. Клим'юк Ю. Функціональне значення притчі в українській літературі до початку XX століття / Ю. Клим'юк // Питання літ-ва. – 1995. – Вип. 2. – С. 42–52.
10. Ленська С. Жанрова специфіка малих епічних форм у теоретико-літературознавчому дискурсі [Електронний ресурс] / С. Ленська // Наукові записки Харківського нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Літературознавство. – 2013. – № 4 (2). – С. 85–93. – Режим доступу: nbuv.gov.ua/UJRN/Nzl_2013_4(2)_16.

11. *Ленська С.* Генетичні та структурні аспекти жанру в літературознавстві ХХ століття / С. Ленська // Рідний край. – 2012. – № 1 (26). – С. 109–114.

12. *Папуша І.* Modus orientalis: Індійська література в рецепції Івана Франка : монографія / І. Папуша. – Тернопіль : Збруч, 2000.

13. *Ставнича О.* Епістемологічний аспект романів-притч Г. Тарасюк [Електронний ресурс] / О. Ставнича. – Режим доступу: sworld.com.ua/simpoz4/106.pdf

14. *Тарнашинська Л.* Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології / Л. Тарнашинська. – К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008.

15. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1976–1986. – Т. 2. – 1976.

16. *Чегаринська К.* Традиції Івана Франка у створенні образів-символів доби в поезії 60–80-х років ХХ століття / К. Чегаринська // Історико-літературний журнал. – 01/2006. – № 12. – С. 18–22.

Надійшла до редколегії 06.09.16

O. V. Sazonova, PhD in Philological sciences, Assoc. Prof.
Chernihiv National Pedagogical
University named after T. H. Shevchenko, Chernihiv;

N. I. Yankova, PhD in Philological sciences, Assoc. Prof.
Institute of Philology KNU named after Taras Shevchenko, Kyiv

THE IDEOLOGICAL-AESTHETIC COORDINATES OF THE ARTISTIC WORLD OF PARABLES BY IVANA FRANKO

The question of the implementation of the parable artistic possibilities in the works by Franko is examined, including in the context of the transformation of the genre in the literature of the late XIX – early XX century. The main focus is set on defining the specific parable of creative works by I. Franko. It was found that it is presented as a complete system with a variety of artistic elements – comparison, allegories, symbols, ambiguity etc. The article notes that the search for radically new aesthetic ideas in literature aroused the interest in Indian philosophy, and then expanded the spiritual space of artists of that time, which caused the appearance of religious and philosophical content in the works by I. Franko. It is noticed, that the writer combined the poetics and aesthetics of East Indian ancient with folk art of the Old Rus and people's views of the universe. It is also observed, that borrowed canonical Christian themes are interpreted, sometimes they have ironic endings, which are inherent in folk parable. Attention is focused on the fact that the parable retains the main features inherent in this genre – the irony, paradox, surprise endings, the tendency to the continuity of philosophical generalizations.

Key words: I. Franko; parable; canon; Christian stories; Buddhist and Hindu aesthetics; poetics; trope.